

Halide Edib [Adivar] ile *Ateşten Gömlek* Romanını İşveeye eviren Hjalmar Lindquist'in Mektuplaşmalarına Dair Bazı Bilgi ve Belgeler*

Some Information and Documents Regarding the Correspondence between Halide Edib [Adivar] and Hjalmar Lindquist, Who Translated *Ateşten Gömlek* into Swedish

Ahmed Nuri

Dr., Postdoctoral Researcher, Center for Advanced Study Sofia
ORCID: 0000-0001-8684-1078, E-Mail: anuriahmed@gmail.com

Makale Türü / Article Type Araştırma Notu • Research Note

© Yazar(lar) / Author(s) | CC BY- 4.0

Halide Edib'in eserlerinin çevrildiği dillerin çeşitliliği hem onun Millî Mücadele'deki rolünden hem de etkileyici bir entelektüel figür ve kadın yazar olmasından dolayı dönemindeki diğer Türk yazarlarla karşılaştırıldığında oldukça fazladır. Bunun yanında Halide Edib'in 1920'lerden 1940'lara dek sadece Türkiye'de değil neredeyse tüm Avrupa'da, hatta farklı davetler üzerine gerçekleştirdiği ziyaret ve konferanslar nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri ve Hindistan'da da büyük etkisi vardır. Bu etkiyi yaratan unsurlar arasında Halide Edib'in İngilizce yazdığı ve hâlâ tartışılan anıları önemli bir rol oynamış olsa da bu konuda başat rolün *Ateşten Gömlek* romanında olduğunu belirtmek gerekir.

İlk olarak 1922 yılında, 6 Haziran ile 11 Ağustos arasında *İkdam* gazetesinde tefrika edilen *Ateşten Gömlek*, 1923'te İstanbul Teşebbüs Matbaasında kitap olarak neşredilmiştir. Bir yıl sonra, 1924'te Halide Edib romanını bizzat kendisi *The Shirt of Flame* adıyla İngilizceye çevirmiş ve bu eviri metin New York'ta yayımlanmıştır. Halide Edib'in bu çevirisinden bile önce *Ateşten Gömlek*, 1923'te Arapçaya ve doğrudan Arap harfli Türkçe baskısı Almancaya çevrilmiştir.¹ 1928'de ise *Ateşten Gömlek*'in Arap harfli Türkçe orijinal ilk baskısı esas alınarak roman Hjalmar Lindquist tarafından İşveeye *Eldskjortan (Ateşden Gömlek) Turkisk Roman* adıyla çevrilerek Stockholm'de yayımlanmıştır. 1929'da bu İşvee çeviriden yola çıkılarak *Ateşten Gömlek, Liekkipaita: romaani Turkin vapaussodasta* adıyla, Olli Nuorto tarafından Finceye de çevrilmiştir.

* Bu alışma esnasında Helsinki Pasila Kütüphanesinde tek kopyası bulunan *Ateşten Gömlek*'in Fince evirisi *Liekkipaita: romaani Turkin vapaussodasta*'ya ulaşmamda bana yardımcı olan İida-Sofia Vuori'ye, Lund Üniversitesi Merkez Kütüphanesine, Malmö Üniversitesi Kütüphanesine (Orkanen), Malmö stadarkiv'e (Kent Arşivi) ve Stockholm Kungliga Biblioteket'deki arşiv araştırmalarım sırasında bana her türlü yardım ve kolaylığı sağlayan kütüphanecilere tüm içtenliğimle teşekkür ederim. Ayrıca metinde yer alan Fransızca mektubun bazı sözcüklerini okumadaki kıymetli yardım, öneri ve yorumları için Ville Stohne'ye minnettarım.

¹ Romanın 1927 yılında Ruşaya *Ognennaja rubaşka* adıyla çevrildiği bilgisinin teyit edilmesi gereklidir.

Roman bir sonraki yıl da *Plamena košulja: roman iz vremena turske revolucije* adıyla Hırvatça yayımlanmıştır.²

Türkçeden İsveççeye çevrilmiş ilk edebî metinler düşünüldüğünde, *Ateşten Gömlek* romanının İsveççe çevirisi *Eldskjortan*'ın önemi aşîkârdır, çünkü 1950'lere kadar Türk edebiyatından İsveççeye çevrilip kitap olarak yayımlanan edebî eser sayısı sadece beştir. Bu beş çeviri içinde de doğrudan Türkçeden İsveççeye çevrilmiş tek ve ilk modern edebî metin *Ateşten Gömlek*'tir.³ Ayrıca *Ateşten Gömlek* romanının 1923 yılında kitap olarak basımından sadece beş yıl sonra İsveççeye çevrilip İsveç edebî kamusunda dolaşıma girmesi kayda değerdir.

Eldskjortan'da, çevirmen Hjalmar Lindquist'in ön söz niteliğindeki bir giriş yazısının (*Översättarens inledning* [Çevirmenin girişi]) olduğu beş sayfalık bir bölüm vardır. Bu giriş yazısı, romanın çevrilme sürecini ve Lindquist'in bir çevirmen olarak nasıl bir çeviri stratejisi gözettiğini açıklamaktadır. Ancak bu giriş yazısında, Türk edebiyatı sahasındaki araştırmacılar için asıl ilgi çekici unsur, Lindquist'in bizzat kendisinin Halide Edib'le mektuplaşmalarına dair bazı bilgiler vermesidir. Birkaç yıla yayılan bu mektuplaşma Türk edebiyatı çalışmalarında neredeyse hiç bilinmeyen bir mevzudur. Yaklaşık beş sayfalık giriş yazısında Lindquist, Halide Edib'i İsveçli okurlara “günümüz Türkiye'sinin en önemli [kadın] yazarı”⁴ olarak tanıttıktan sonra, Halide Edib'in kendisiyle bir süre mektuplaştığına dair bazı önemli bilgiler vermektedir.

Lindquist, 10 Temmuz 1927'de, Halide Edib'in kendisine Londra'dan bir mektup gönderdiğinden bahseder ve bu mektubun Türkçe olduğunu bizzat belirttikten sonra mektuptan çok kısa bir alıntıyı İsveççe olarak aktarır: “*Under den tid, då boken trycktes i Konstantinopel befann jag mig i Angora och kunde ej själv övertaka korrekturläsning. Det är att beklaga, att så många tryckfel insmugit sig.*”⁵ Bu ifadeye göre Halide Edib, “Kitabın Konstantinapol'de basıldığı dönemde ben Ankara'daydım ve son okumayı bizzat denetleyemedim. Ne yazık ki, bu kadar çok basım hatasının olması üzücü” olarak Türkçeye çevrilebilecek sitem dolu bir açıklamada bulunur.

Bu kısa fakat mühim bilginin ardından Lindquist, bu kez Halide Edib'den 8 Ağustos 1927 tarihli bir başka mektup daha aldığını belirterek bazı bilgiler sunar ve doğrudan Halide Edib'den başka bir alıntı daha yapar ki alıntı bu kez İngilizcedir: “*I also want to tell you, how much I admire any foreigner translating the 'Ateschden Geumlek' for in addition to its being in very idiomatic Turkish, it has no end of misprints and has a lot of Anatolian dialect.*”⁶ Bu alıntıda Halide Edib,

² Bu konuda daha detaylı bir tartışma için bkz. Ahmed Nuri, “*Ateşten Gömlek*'in İsveççe Çevirisinin (*Eldskjortan*) Tarihsel ve Edebî Bağlamı: Çeviri Stratejisi, Çevirmenle Halide Edib'in Mektuplaşmaları ve Romanın İsveç'te Alınlanması,” *TUDED* 64, 1 (2024): 117-156.

³ Nuri, “*Ateşten Gömlek*'in İsveççe Çevirisinin (*Eldskjortan*) Tarihsel ve Edebî Bağlamı,” 124. Bu çeviriden yaklaşık yirmi yıl sonra çevrilen bir sonraki eser de yine Halide Edib'in bir romanıdır. *Sinekli Bakkal* romanının İngilizcesi *The Clown and His Daughter*'u esas alan Lennart Westlinder, romanı, *Rabia, Koransängerskan* adıyla İsveççeye çevirir ve kitap 1947'de Stockholm'de yayımlanır.

⁴ Hjalmar Lindquist, “*Översättarens inledning*,” *Eldskjortan* içinde (Stockholm: P. A. Nordstedt & Söner, 1928), 5.

⁵ Lindquist, “*Översättarens inledning*,” 8-9.

⁶ Lindquist, “*Översättarens inledning*,” 9.

“*Ateşten Gömlek*’i çeviren herhangi bir yabancıyı ne kadar çok takdir ettiğimi size söylemek isterim çünkü bu eser, çok özgün bir Türkçenin yanında, bitmek bilmeyen basım hataları ve pek çok Anadolu şivesini barındırmaktadır” der ve bir yandan *Ateşten Gömlek*’in ilk basımındaki hataların çokluğundan yakınırken öte yandan bu romanı başka bir dile çevirmenin ne denli zor olduğunu bizzat ifade eder. Lindquist’in bahsettiği bu ikinci mektuba dair düşünülmesi gereken hususlardan biri, Halide Edib’in ilk mektubu Türkçe yazmışken ikinci mektubu neden İngilizce yazdığıdır. Lindquist, bu konuda bir açıklama yapmadığı gibi bu mektuplara dair başka bir bilgi de vermez.

Her ne olursa olsun, *Eldskjortan*’ın başındaki bu yazıda yer verilen iki kısa alıntı, mektupların tarihleri ve Lindquist’in açıklamaları göz önüne alındığında, *Ateşten Gömlek*’in İsveççe çevirisi *Eldskjortan*’ın basımından önce Halide Edib ile çevirmen Hjalmar Lindquist’in mektuplaştıkları aşikârdır. Türkçeye ilgisi ve bu romanı İsveççeye çevirmek için harcadığı çaba göz önüne alındığında, Lindquist’in İstanbul’daki İsveç Konsolosluğu ya da bu konsoloslukla ilişkili birileri aracılığıyla Halide Edib’in Londra’daki adresini edindiği ve *Ateşten Gömlek*’i İsveççeye çevirdiğini belirtmek için ilk mektubu kendisinin yazmış olması büyük olasılıktır. Bu bağlamda, 10 Temmuz 1927 tarihli aslı ve tamamı –ne yazık ki– mevcut olmayan mektup, Halide Edib’in Lindquist’e gönderdiği cevap niteliğindeki ilk mektup olabilir çünkü bu mektuptaki kısa alıntıdan bile Halide Edib’in romanının çevrildiğini artık bildiği ve kitaptaki basım hataları hakkında şikâyet ettiği anlaşılmaktadır. Çevirmenin giriş yazısının tarihinin Temmuz 1928 olduğu düşünüldüğünde, bu bahsi geçen ilk mektupla arada neredeyse bir yıl vardır. Dolayısıyla bu ikili arasındaki mektuplaşmanın tam olarak ne zaman başladığını mevcut verilerle bilmek mümkün değildir.

Bu mektuplaşmayla ilgili ikinci husus, Halide Edib’in Lindquist’e gönderdiği 8 Ağustos 1927 tarihli mektuptur. Bu mektuptan önce Lindquist, Londra’da ikamet eden Halide Edib’e ikinci bir mektup göndermiş olmalıdır ki Halide Edib bu ikinci mektubu Stockholm’de yaşayan Lindquist’e göndermiş olsun. Lindquist’ten ikinci bir mektup gelmeden, Halide Edib’in ona yeni bir mektup göndermiş olması çok düşük bir ihtimaldir ama yine de mümkündür. Ayrıca Halide Edib’in bu ikinci mektubunu İngilizce yazıp yazmadığına ilişkin Lindquist’in giriş yazısında aktardığı alıntı haricinde herhangi bir bilgi ve belge yoktur. Bu bakımdan Lindquist’in bu ikinci mektubu İngilizce yazdığı için Halide Edib’in de ona aynı dilde cevap vermiş olması en basit ve ilk akla gelen düşüncedir. Fakat bunu ya da öyleyse bile Lindquist’in bu mektubu neden İngilizce yazdığını herhangi bir başka belge olmadan bilmek imkânsızdır. Bu hususta, spekülatif olmakla birlikte, Lindquist’in kendi Türkçesine tam olarak güvenemediği ve aşağıdaki başka bir mektuptan da anlaşıldığı üzere Fransızcasının da kusursuz olmadığı için mektubu İngilizce yazmış olduğu düşünülebilir.

Halide Edib ile Lindquist arasındaki ikinci olduğu varsayılan mektuplaşmanın Fransızca olması da düşünülebilir ancak Halide Edib’in mektubu Fransızca olsaydı, Lindquist bu alıntıyı daha önce Türkçe yazılmış olduğu düşünülen mektupta yaptığı gibi doğrudan İsveççeye çevirerek belirtir ya da bunun Fransızca orijinalini yazardı. Ayrıca bu kısa ama doğrudan alıntıyı İsveççe bir giriş yazısında İngilizceye çevirmesinin mantıklı bir yanı yoktur. Buradaki en belirgin unsur, Halide Edib ve Hjalmar Lindquist arasındaki mektuplaşmanın çok büyük bir ihtimalle üç farklı

dilde (Türkçe, İngilizce ve Fransızca) olması ve karşılıklı bir bilgi alışverişine dönüşmüş olmasıdır.

Halide Edib ve Hjalmar Lindquist arasındaki mektuplaşmaya ilişkin daha fazla bilgi ve belge bulmak amacıyla *Kungliga biblioteket*'teki (İsveç Millî Kütüphanesi)⁷ hem mektup bölümünün tamamı hem de Hjalmar Lindquist'in arşivi, iki farklı zamanda gözden geçirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, içindeki belgelerin tek tek tasnifinin yapılmadığı Lindquist'a dair bir arşiv kutusunda bazı önemli belgeler bulunmuştur. Bu belgeler arasında Lindquist'in Halide Edib'e yazdığı başka bir mektup daha yer almaktadır. Stockholm'den Londra'ya gönderilmiş olan bu mektup, 20 Temmuz 1929 tarihli'dir.⁸ Bu tarih, Lindquist'in giriş yazısında bahsi geçen mektuplardan neredeyse iki yıl, romanın İsveççe çevirisinin yayımlanmasından da yaklaşık bir yıl sonradır. Bu mektup, zarfıyla birlikte mevcuttur ve zarftaki bilgilerden de anlaşıldığı kadarıyla Hjalmar Lindquist'in, Halide Edib'in Londra'daki adresine gönderdiği mektup Stockholm'e geri dönmüştür.

Bu mektuba dair açıklığa kavuşturulması gereken birkaç belirsiz husus vardır. İlk olarak bu mektubun zarfından anlaşıldığı kadarıyla mektup, "Madame Halidé Edib" adına "14 Belsize Grove, London, NW 3" adresine gönderilmiş fakat mektup bu adrese ulaşsa da sahibine ulaşmadan Stockholm'e geri gelmiştir. Zarftaki Stockholm ve Hampstead'e (Londra) geliş ve gidiş tarihlerini gösteren damgalardan bu durum kolayca anlaşılmaktadır. Kaldı ki Halide Edib'in Adnan Adıvar'la birlikte 1926 yılının ilk aylarından itibaren Londra'daki Hampstead Heath semtinde küçük bir evde yaşadığı zaten bilinmektedir.⁹

Küçük bir defter boyutunda iki sayfadan biraz uzun olan bu mektupta Lindquist, Halide Edib'e daha önce de mektupla ulaşmaya çalıştığını ancak bunu başaramadığını yazar. Böylece, arşivde bulunan bu mektuptan önce de Lindquist'in Halide Edib'in Londra'daki adresine başka mektup ya da mektuplar göndermiş olduğu anlaşılmaktadır. Lindquist'in arşivindeki bu mektup da geri dönen mektuplardan biri, belki de ikincisidir.

Bu noktada Halide Edib'in 1928 yazında Columbia Üniversitesinin davetiyle Amerika'ya gittiğini hatırla(t)mak elzemdir çünkü Halide Edib, muhtemelen Londra'daki o eve bir daha hiç dönmemiştir. Halide Edib daha Amerika'dayken, Adnan Adıvar'ın da Londra'daki evden Paris'e taşındığı bilinmektedir. Halide Edib'in Paris'e, 1929 yılının Ekim veya Kasım ayının sonunda taşınmış olduğuna dair bir mektup mevcuttur.¹⁰ Ancak Halide Edib'in Amerika seyahatinden Avrupa'ya tam olarak ne zaman ve hangi şehre döndüğüne dair kesin bir bilgi ve belge yoktur. Dolayısıyla, Halide Edib adına Londra'daki adrese gelen (muhtemelen önceki) mektuplar da

⁷ Aslında kütüphanenin orijinal adı *Kungliga biblioteket*, "Kraliyet Kütüphanesi" anlamına gelmektedir, ancak İngilizce ve diğer dillerde kütüphanenin resmî internet sitesinde "millî/ulusal kütüphane" ibaresi kullanılmaktadır.

⁸ Hjalmar Lindquist'ten Halide Edib'e mektup, 20 Temmuz 1929, SE-S-HS Acc 1978/48, Hjalmar Lindquists samling, Kungliga bibliotek, Sweden.

⁹ İpek Çalışlar, *Halide Edib: Biyografisine Sığmayan Kadın* (İstanbul: Everest Yayınları, 2010), 330.

¹⁰ Bkz. Çalışlar, *Halide Edib*, 372.

Lindquist'e (Stockholm'e) geri dönmüş olsa gerektir. Böyle olmuş olsa dahi şimdiye dek bu mektuplara ulaşılammıştır.

Hjalmar Lindquist'in Halide Edib'e Gönderdiği Mektubun Fransızca Orjinali

El yazısının okunmasının oldukça güç olduğu bu mektupta, Fransızca yazım ve imla hatalarının haricinde, Arap harfli Türkçeyi Lindquist'in Latin harflerine aktarırken yaptığı tercihlerden dolayı günümüz Türkçesiyle uyuşmayan durumlar söz konusudur. Mektup, orijinal hâliyle olduğu gibi aktarılmış, ancak kişi ad ve soyadları ile eserlerin adlarının doğrusu köşeli parantez içinde gösterilmiştir.

Görsel I: Bahsi geçen mektubun zarfı.

Stockholm, le 20 juillet 1929

Madame Halidé Edib,

London

Chère Madame,

J'ai écrit [sic!] –il y a un mois– à Madame Feride Joussof [Feride Yusuf] à Constantinople, qui à son temps aimablement m'a envoyé votre portrait charmant pour la traduction suédoise de votre roman "Ateřden Gۆmlek?" [Ateşten Gۆmlek] mais je n'ai pas reçu sa réponse. Comme je suis convaincu, que c'est un exemplaire rare de votre image avec une robe turque et que ce portrait est d'une grande valeur pour vous, je vous prie, chère Madame, de vouloir bien me communiquer, à qui je dois l'envoyer.

Votre roman "Ateřden Gۆmlek" [Ateşten Gۆmlek] paraıtra à Helsingfors à langue finlandaise en automne prochain. La traduction sera exécutée de ma traduction suédoise. Toute la population finlandaise n'est qu'environ deux millions d'âmes pourquoi ce sera une petite édition.

Avec grand intérêt j'ai lu votre "Handan" et aussi "Muhazarat" [Muhadarat] par Madame Fatime Alije [Fatma Aliye] Est-que [sic!] cette personne adorable est encore en vie?

Aussi ai-je lu "Čaly gusı" [Çalıkuřu] "Dudagdan galbe" [Dudaktan Kalbe] et "Agřam günesi" [Akřam Güneři] par Monsieur Reřad Nuri [Reřat Nuri].

Agréez, chère Madame, l'affirmation de ma considération parfaite et aussi mes salutations les plus sincères.

H. Lindquist

Avelle: Directeur Hj. Lindquist

17 Vallingat. 17, u. 1.

Stockholm, Suède

Hjalmar Lindquist'in Halide Edib'e Gönderdiği Fransızca Mektubun Türkçe Çevirisi

Bu mektubun Türkçe çevirisi, mektubun Fransızca orijinalindeki yazım hataları düzeltilerek ve mektupta yer alan Türkçe özel adların yazım şekli de gözetilerek bizzat benim tarafımdan yapılmıştır.

Stockholm, 20 Temmuz 1929

Halidé Edib Hanımefendi,

Londra

Sayın Hanımefendi,

Yaklaşık bir ay önce, İstanbul'da bulunan Feride Yusuf Hanımefendi'ye yazmıştım. Kendisine zamanında İsveççe çevirisi yapılmakta olan romanınız *Ateşten Gömlek* için bana nazikçe gönderdiği güzel portreniz hakkında yazdım, ancak kendisinden henüz bir yanıt alamadım. Sizin Türk elbisesiyle çekilmiş bu nadir portrenizin sizin için çok değerli olduğuna emin olduğumdan, sevgili Hanımefendi, lütfen kime göndermem gerektiğini bana bildirir misiniz?

Ateşten Gömlek romanınız önümüzdeki sonbaharda Finlandiya'nın Helsinki şehrinde Fince olarak yayımlanacaktır. Çeviri, benim İsveççe çevirimden yapılacak. Finlandiya'nın toplam nüfusu yaklaşık iki milyon olduğundan, bu küçük bir baskı olacaktır.

Büyük bir ilgiyle *Handan*'ı ve ayrıca Fatma Aliye Hanım'ın *Muhadarat* eserini okudum. Bu değerli hanımefendi hâlâ hayatta mı? Ayrıca Sayın Reşat Nuri [Güntekin] Bey'in *Çalığışu*, *Dudaktan Kalbe* ve *Akşam Güneşi* eserlerini de okudum.

Saygıdeğer hanımefendi, en derin saygılarımı ve samimi selamlarımı kabul buyurunuz!

H. Lindquist

Müdür Hj. Lindquist

17 Vallingat. 17, u. l.

Stockholm, İsveç

Stockholm, le 20 juillet 1929.

Madame Halide' Edit,
London.

Chère Madame,
J'ai écrit il y a un mois - à
Madame Feride Jousouf à Constan-
tinople, qui à son temps aimable-
ment m'a envoyé votre portrait
charmant pour la traduction sué-
doise de votre roman "Atesden Güm-
lek", mais je n'ai pas reçu sa réponse.
Comme je suis convaincu, que c'est
un exemplaire rare de votre ^{image} avec
une robe turque et que ce portrait
est d'une grande valeur pour vous,
je vous prie, Chère Madame, de
vouloir bien me le renvoyer, à
J.S.V.P.

qui je dois l'envoyer.

Votre roman "Atesden Gümlek"
paraîtra à Helsingfors à langue
finlandaise en automne prochain.
La traduction sera exécutée en
sa traduction suédoise. Toute
la population finlandaise n'est
qu'environ deux millions d'âmes, pour
cui ce sera une petite édition.

Avec grand intérêt j'ai lu
votre "Kandari" et aussi "Muhaz-
zarat" par Madame Fatime Aliyev.
Est-ce cette personne adorable
est encore en vie?

Aussi ai-je lu "Çaly güm",
"Dudagdan galbi" et "Agşam güm-
nesi" par Monsieur Rıza Nuri.

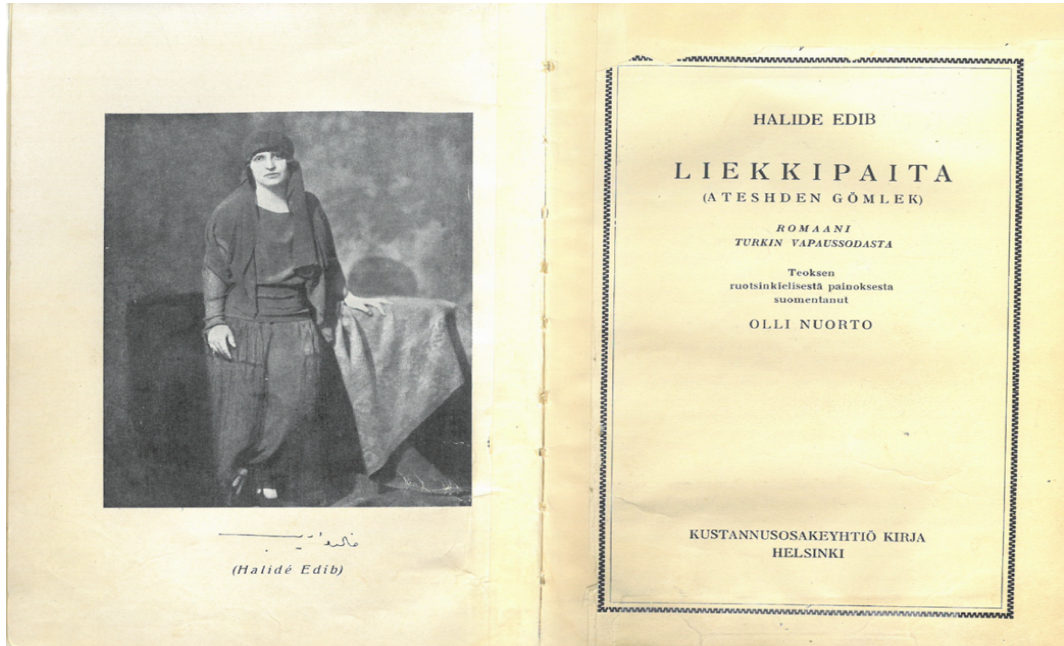
Après, Chère Madame, l'af-
firmation de ma considération
parfaite et aussi mes saluts -

tions les plus sincères,
H. Lindquist

Arrete: Directeur H. Lindquist
17 Vallingat. 17, n. b.
Stockholm
Suède

Görsel II: Üç sayfalık mektubun tamamı

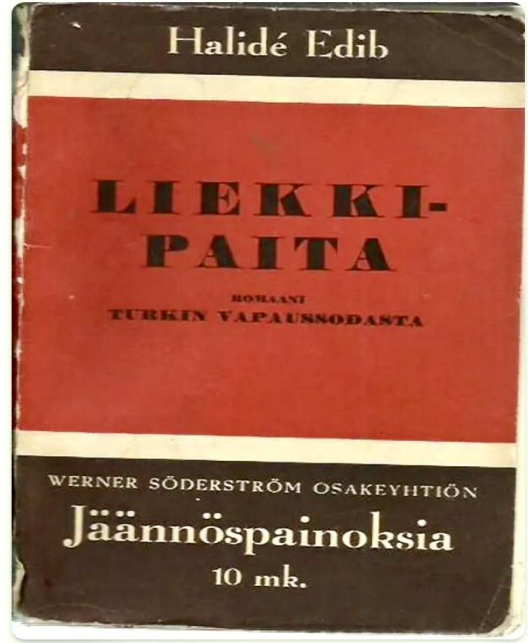
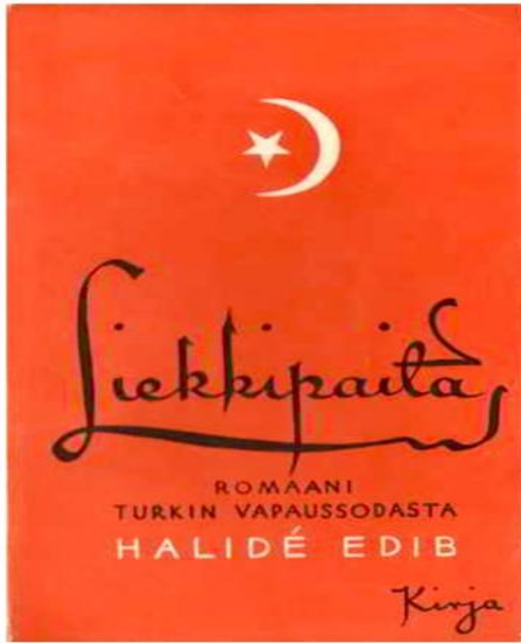
Lindquist, bu geri dönen mektubunda Halide Edib'e *Ateşten Gömlek*'in kendi çevirisinden yola çıkarak Finceye çevrilip Helsinki'de neşredileceğini haber vermektedir. Ayrıca, İsveç Millî Kütüphanesindeki arşivde tasnif edilmemiş küçük defterlerdeki notlardan da anlaşıldığı kadarıyla, Lindquist'in başka Türkçe edebî metinleri de İsveççeye çevirmeyi tasarladığı anlaşılmaktadır. Bu mektupta da Halide Edib'e bazı kitaplar ve yazarlar hakkında sorular sorar. Mesela Halide Edib'e, Fatma Aliye'nin *Muhadarat* (1892) romanını okuduğunu belirttikten sonra Fatma Aliye'nin hayatta olup olmadığını sorar. Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu*, *Dudaktan Kalbe* ve *Akşam Güneşi* romanlarını okuduğunu ifade eder.

Görsel III: *Ateşten Gömlek*'in 1929'daki ilk Fince çevirisinin Kirja Yayınevi'ndeki baskısının iç kapağı

Bu mektup ve diğer iki mektuptan alıntılanan içerikler sayesinde, Halide Edib'in Türkiye dışında, özellikle sürgün döneminde bir yazar ve entelektüel olarak edebî ilişkiler ağı daha iyi anlaşılabilir. Feride Yusuf kimdir ve Halide Edib ile ilişkisi nedir? Lindquist'in bahsettiği fotoğraf, *Ateşten Gömlek*'in İsveççe ve Fince çevirilerindeki kitaplarda yer alan fotoğraf olsa gerektir. Bu fotoğrafın akıbeti ve Halide Edib'e ulaşip ulaşmadığı ise meçhuldür.

Halide Edib'in eserlerinin farklı dillere çevrilmesi nedeniyle başka kültürlerde ve edebî kamularda alımlanmasının yanında, İngiltere ve Fransa'daki gönüllü sürgün döneminde edebiyat bağlamında kimlerle ne tür ilişkiler kurduğu ve bu ilişkilere dair başka bilgi ve belgelerin olup olmadığı, daha ayrıntılı olarak farklı ulusal ve özel arşivlerde araştırılmalıdır. Böylece farklı ülkelerdeki edebî şahsiyetler tarafından da önem verilen ulus aşırı bir (kadın) yazar ve entelektüel figür olarak daha nitelikli ve bütünlüklü bir Halide Edib portresine ulaşmak mümkün olabilir. Nihayetinde, farklı arşivlerde yapılacak çalışmalar ve edinilebilecek yeni belge ve bulgular, Halide Edib'in hem gönüllü sürgün dönemine hem de edebî biyografisine dair daha fazla bilgi edinme imkânını da arttıracaktır.

Görsel IV: Soldaki *Ateşten Gömlek*'in 1929'da Kirja Yayınevi tarafından basılan Fince çevirisinin kapağı, sağdaki ise henüz hakkında tam olarak bilgi sahibi olunamayan ve Werner Söderström tarafından basılan *Ateşten Gömlek*'in Fince çevirisinin ikinci kapağı

Öyle ki, Lindquist'in mektubu sayesinde *Ateşten Gömlek*'in İsveççe çevirisi baz alınarak Olli Nuorto tarafından *Liekkipaita: romaani Turkin vapaussodasta* adıyla Fince yayımlandığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu bilgi sayesinde yapılan araştırma neticesinde de hem bu Fince çeviri hem de bu çevirinin iki farklı kapağı tespit edilmiştir. Bu kapaklardan biri, romanın 1929'da Kirja Yayınevi haricinde, bir başka yayınevi olan Werner Söderström tarafından tekrar basıldığını kanıtlar

niteliktedir. Bu husus belirsizdir ve hâlâ arşivlerde araştırılmaya muhtaçtır. *Ateşten Gömlek*'in ilk Fince baskısının –ki bu baskı Lindquist'in bahsettiği ve 1929 yılında yayımlanan çeviridir– iç kapağı da İsveççe çeviride olduğu gibi Halide Edib'in aynı fotoğrafına yer vermektedir.¹¹ Lindquist'in mektubunda Halide Edib'e iletmek istediği fotoğraf, işte bu fotoğraftır. Muhtemeldir ki bu fotoğraf, ilk olarak *Ateşten Gömlek*'in İsveççe çevirisi *Eldskjortan*'da kullanılmak maksadıyla Feride Yusuf'tan ödünç alınmıştır. Hem bu fotoğrafın akıbeti hem de Halide Edib'in *Ateşten Gömlek* romanının Fince çevirisi ve Fin edebî kamusundaki alımlanması ise başlı başına ve başka bir araştırma konusu olarak ele alınmayı beklemektedir.

Kaynakça

- Çalışlar, İpek. *Halide Edib: Biyografisine Sığmayan Kadın*. İstanbul: Everest Yayınları, 2010.
- Halide Edib. *Eldskjortan*. Çeviren Hjalmar Lindquist. Stockholm: P. A. Nordstedt & Söner, 1928.
- Halide Edib. *Liekkipaita: romaani Turkin vapaussodasta*. Çeviren Olli Nuorto. Helsinki: Kirja, 1929.
- Helsinki Pasila Kütüphanesi, <https://helmet.finna.fi/Record/helmet.1228111?sid=4723670643>.
- Lindquist, Hjalmar. Halide Edib'e mektup, 20 Temmuz 1929. Hjalmar Lindquists samling. Kunglia biblioteket, Sweden. SE-S-HS Acc 1978/48.
- Nuri, Ahmed. “*Ateşten Gömlek*'in İsveççe Çevirisinin (*Eldskjortan*) Tarihsel ve Edebî Bağlamı: Çeviri Stratejisi, Çevirmenle Halide Edib'in Mektuplaşmaları ve Romanın İsveç'te Alımlanması.” *TUDED* 64, 1 (2024): 117-156.

¹¹ Bu kitabın bir orijinal nüshası, Helsinki Oodi Merkez Kütüphanesi bünyesindeki bir ilçe kütüphanesi olan Pasila Kütüphanesinde mevcuttur. Bkz. <https://helmet.finna.fi/Record/helmet.1228111?sid=4723670643>.